

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

II. De Personis, quibus ea competit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

go læsio solum acciderit in pretio, hōc ad justam æstimationem suppletō, læsio omnino satisfiet. Ita & valde probabiliter isti.

10. At non minori, imò præponderante probabilitate ipsius contractūs rescissionem peti posse, cum Castro ad l. *Non interest* §. C. *Quod metus causa gest. n. 4.* & Pinello ad l. *De contractu* 3. C. *de Rescind. vendit. p. 3. cap. 1. n. 11.* & aliis defendunt Fachineus *Controvers. Lib. 2. cap. 89. §. Caterum* & Palao *Tract. 32. disp. 1. p. 19 §. 2. n. 9.* permoti aperti textibus l. *Quod si minor cit. §. 4. & l. Parri 27. §. 1. V. Item ex diverso ff. de Minor. quarum priori, Minore in vendendo fundo circumscriptō, emptor fundum cum fructibus restituere & pretium recipere jubetur: posterioris clarus tenor est, Si minore pretio vendiderit adolescens, emptor juberi debet prædia cum fructibus restituere. Consonat, c. 1. *bic*, cujus textu possessiones, in damnum Ecclesiæ laicis sub modico censu concessæ, ad illius jus & proprietatem redire jubentur. Neque deficit ratio; quia restitutio est reductio in statum pristinum, sive, in quo res fuit ante læsionem sive venditionem: in quem statum reductio non fit per solum suppletionem pretii: sed si, rescissō contractū, res cum fructibus restituatur, juxta §. 4. *cit.* Unde corrui ratio allata in contrarium.*

Neque obstat pro eo adductus §. 1. *cit.* quod enim eō statuitur, speciale est restitutioni inter conjuges: quæ, quantumvis uxor minor sit, suppletō duntaxat pretii defectu est faciendā, ad mutui amoris conservationem, exigentem; ut inter eos gesta non rescindantur, si pretii suppletionem læso conjugi possit subveniri, Fachineus l. *cit.*

11. Dubium tertio est de Minore & Ecclesia ex contractu læsis ultra justū pretii

dimidium. v.g. quod res, cujus justum pretium sunt 1000. vendita sit 480. tali enim casu restitutionis remedio ipsis succurri, negant complures apud *cit.* Oddum §. 16. n. 111. ex ratione; quod ita læsis Jura providerint de remedio Ordinario l. *Rem majoris* 2. C. *de Rescind. vendit.* ex cujus, c. *Cum dilectus* 3. & c. *Cum causa* 6. de *Empt. & Vendit.* receptā & stabilitā dispositione alternativè, vel contractūs rescissio vel justū pretii deficientis supplementum peti potest. Unde locus esse non videtur Extraordinario restitutionis, Remedio, arg. p. §. 3. l. *In causa cit.*

Verum etiam sic læso, licet beneficium restitutionis necessarium non sit, succurri tamen eō posse, probabilius docent Panormit. in c. *Cum dilectus cit. n. 4.* Berouius l. *cit. n. 55.* & Covarruvias *cit. cap. 3. n. 11. V. Tertio hinc*; quod restitutionis remedium, licet Extraordinarium, pinguius tamen sit Ordinario l. *Rem. majoris cit.* cum; quod secundum istam non nisi alternativè vel rescissio contractūs, vel pretii supplementum: per viam autem restitutionis determinatè ipsa contractūs rescissio peti possit: tum verò; quod læsio notabilis, quam ad restitutionem obtinendam sufficere, est dictum, multò facilius probetur, quàm ea, quæ justū pretii dimidium excedit, ut in c. *cit.* idem Panormit. n. 5. observat.

ARTICULUS II.

De Personis, quibus ea competit.

SUMMARIUM.

12. Restituuntur I. Minores 25. annis,
13. Eorumque hæredes,

14. Et

14. Et secundum aliquos etiam fideius-
fores :
15. Quos melius alii non generaliter,
16. Sed certis tantum casibus restitui
volunt.
17. II. Ecclesia :
18. Non etiam clerici, in patrimoniali-
bus laci.
19. Ecclesia & Minor, contra aliam Ec-
clesiam aut Minorem restituuntur :
20. Nisi utriusque causa par sit.
21. Eorum socius laicus & major non re-
stituuntur :
22. Nisi causa individua sit.
23. III. Monasteria, Hospitalia &c.
24. Uti & Collegia Studiorum.
25. IV. Republica.
26. V. Et ex clausula generali aliquan-
do majores :
27. Inter quorum & Minorum &c. Re-
stitutionem notabiles differen-
tia sunt.
28. Majorem contra prescriptionem ex
causa ignorantia restitui asse-
rentium,
29. Et negantium Opinio verior,
30. Sive Jus sive Ratio spectetur.

12. **C**ompetit hoc in integrum resti-
tutionis privilegium primò, Mi-
noribus viginti quinque annis
l. 1. &c. ff. de Minorib. c. Consti-
tutus 8. in fine &c. cum enim, ut l. 1. cit.
Ulpianus loquitur, Fragile sit & infir-
mum huiusmodi etatum consilium & mul-
tis captivibus suppositum, multorum in-
fidiis expositum: auxilium hoc & opitu-
lationem adversus captiones eis Prator
pollicitus est, non solum, quando in re-
bus suis damnum passi sunt: sed etiam,
cum ob suam incuriam vel injuriam ad-
versarii neglexerunt lucrum, quod perci-
pere potuissent, ut l. Ait Prator 7. §. 6. & l.

Non omnia 44. ff. eadem Rubr. habere,
& colligitur ex c. Constitutum cit. ubi fra-
tres in duobus, scilicet materna heredita-
tis portione cum proprio damno ven-
dendò, & portione hereditatis à patre
venditam jure Retractus, quod intra an-
num poterant, non revocandò lesi, resti-
tutionem à Papa super utroque impetru-
runt, Panormit. & Laiman in c. cit. n. 4.

Neque solum Minoribus: sed eo-
rum quoque & aliorum, quibus in in-
tegrum Restitutione Jura succurrunt, heredi-
tibus & successoribus universalibus com-
petit beneficium restitutionis; ut intra
totum tempus, quò Minor, etiam ipò in
integrum restitutionem petere valeat,
l. Non solum 6. ff. hic & l. Minor 11. §.
fin. ff. de Minoribus, Gomez Tom. 2. Var.
cap. 14. n. 6. & Oddus de Restit. q. 50. n. 3.

Neque adversatur; quòd restituti-
onis privilegium sit Personale; cujusmodi
privilegium cum persona extinguitur &
ad hæreses non transit, Reg. In omnibus
68. ff. & Reg. Privilegium 7. in 6. quia
Regulæ istæ procedunt de privilegio, con-
cesso præcisè ratione persone: non de eo,
quod huic competit ratione damni in re-
bus aut juribus emergentis aut loci ces-
santis: cujusmodi est beneficium restituti-
onis, quod Minoribus, & SCT: Velle-
iani, quod competit mulieri fideiubentis,
ac proinde, sicut hoc mulierum, l. Hære-
des 20. C. ad S. C. Velleian. sic & illud
minorum transibit ad hæreses, cit. Co-
mez n. 6. & Oddus n. 4.

An, sicut minoris hereditibus, sic etiam
am fideiussori restitutionis beneficium
profit, dubium reddunt textus l. Minor
51. pr. ff. de Procurat. l. Si Tutor 2. §. ff.
de Administr. tut. & l. Si pupillus 19. ff.
de Acquir. hered. quibus pupilli & mi-
noris restitutionem etiam fideiussoribus
prodesse habetur: quod etiam suadet ra-
tio; quia, debitore principali liberato,
liberato

liberantur etiam accessiones, ut sunt fidei-
jussiones & pignora, *l. In omnibus 43. ff. de Solut.* quia fideiussoria, ceteraque ob-
ligationes accessoriae suam naturam subsiste-
re nequeunt, nisi praecedat obligatio prin-
cipalis, ex qua procedunt. Unde, de-
bitore Minore restitutionis beneficiò li-
beratò, eòdem ipsi accessorius fideiussor
quoque liber evadet; ne ipsi in Minorem
exercita liberalitas fraudi sit, contra *l. Di-
vius 28. ff. de R. J.*

15. Sed neque huic rationi, neque texti-
bus illis, quantamcumque praefereant, ea
vis inest, ut minori competens restitu-
tionis beneficium ejus fideiussori regula-
riter prodesse evincant; id enim huic
ordinariè non prodesse, Regulae instar tra-
dunt Gomez *cit. cap. 14. n. 9.* Oddus *q.*
48. n. 6. cit. Molina disp. 573. n. 20. &
Galesius *de Restit. in integ. cap. 10. n. 89.*
nisi jure clarò & perspicuà solidaque ra-
tione. Illò quidem; quia *l. In causa 13. pr. ff. de Minorib. l. 1. § 1. Si ea 2. C. de Fideiuss. minor.* restitutò minore
eò ipsò etiam fideiussorem restitui, diserte
negatur. Ista verò; quia creditor pro
minoris promissione & ex ista ortà obli-
gatione fideiussorem idèd requirere cre-
ditur; ut sibi prospiciat in eventum à Mi-
nore postulandae restitutionis; quod, cum
fideiussor non ignoret, aequitas non per-
mittit, ut restitutionis beneficiò ipsi suc-
curratur in necem sive damnum credito-
ris, cui se obtulit in obligationis securi-
tatem, *l. In causa § pr. cit.*

Neque hac in re eadem ratio est fi-
deiussoris & haeredis; quia iste eadem
persona censetur cum defuncto, *Novell.*
48. pr. & huic in universum jus succedit,
l. Nihil 24. ff. de V. S. ut proinde mirum
non sit, sicut defuncto, sic ipsi quoque
restitutionem indulgeri; etsi ista non
subveniatur fideiussori: qui, licet accesso-
ria, omnino tamen diversa persona est à

debitore principali, *Oddus q. cit. n. 10. & Zoëlius in ff. de Minoribus n. 53.*

Neque contrarium pro fideiussore
persuadent *ll. cit.* quia procedunt in spe-
cialibus casibus Judicialibus, vel quibus
restitutò Minore creditor, licet fideiussor-
rem non conveniat, indemnis servari po-
test; quòd habeat alium, quem possit con-
venire, Bruneman, *in l. In causa cit. n. 2.*
Neque etiam ratio; quia, principalis sive
Minoris obligatione sublata, fideiussoria
obligatio ipsi accessoria perseverat; quòd
pro illo scienter fideiubens in futura re-
stitutionis casum se obligasse praesuma-
tur, *Oddus q. cit. n. 7. § 9.*

16. Atque hæc de Minoris fideiussore do-
ctrina; licet Regulae instar approbetur;
& à Minore ad Ecclesiam extendatur; ut,
sicut illius, sic istius in integrum restituo
fideiussori non prodest, Everardus *Le-
gal. arg. loco à Minore ad Ecclesiam 73. n. 6.* non unà tamen, ut insinuat, re-
stringitur exceptione; præter casus enim
ll. in contrarium allegatis relatos, minoris
restitutio Fideiussori prodest Primò, si
etiam ipse sit minor; hòc enim casu vel
principalis restitutione uti, vel adversus
suam fideiussionem, si eà se læsum pro-
bet, restitui potest, *l. Minor 48. ff. de Mi-
noribus, Oddus l. cit. n. 19.* Secundò, si
minor restituatur adversus creditoris do-
lum, *l. Si ea 2. cit.* quòd, creditorem do-
losum indemnem servari, non exigit ra-
tio aequitatis: imò ista exigit, dolum ipsi
potius, quàm fideiussori obesse: & huic
potius, quàm ipsi subveniri, *l. Si Titius
48. §. 1. ff. de Fideiussoribus, cit.* *Oddus
n. 14. & Galesius n. 99.* Tertiò, si fide-
jussor sit Minoris hæres, *l. Stichum 96. §. 3. ff. de Solut.* quia hòc casu restitutionis
beneficiò, ut hæres Minoris personam re-
praesentans, non ut fideiussor juvatur,
DD. cit. n. 29. § 96. Quartò, si eum,
pro quo fideiussit, deceptus Minorem non
esse,

esse, existimavit *arg. l. Si ex causa 9. §. 2. ff. de Minoribus*; hoc enim casu non minoris ætatis & Juris Prætorii contemplatione, sed tanquam pro majore interventione creditur; ac proinde restitutionis commodò fruatur, *l. Ex persona 32. ff. de Fideiuss.* Quintò, in Judicialibus; si enim Minor uti defensor in judicio intervenerit & fideiussorem dederit, illius restitutionem huic etiam prodesse defumitur ex *l. Minor 51. pr. ff. de Procurat.* Menoch. *de Arbitr. casu 179. à n. 4.* & aliis casibus à *citr. Oddo à n. 18.* & Galefio à *n. 92.* relatis.

17. Secundò, beneficium hoc competit Ecclesiæ, *c. 1. c. Auditis 3. hic c. 1. §. 2. in 6. & Clement. unicâ*; quia, ut *c. 1. cit.* asseritur, Ecclesiæ gaudet jure Minoris; eùm enim, sicut minor fragilitate & infirmitate ætatis, sic Ecclesiæ negligentia & prodigalitate administratorum, non raro sibi & consanguineis suis plus æquò studentium, lædatur, à Jure Minoribus æquiparatur *c. 1. & c. auditis 3. cit.* ut, quæ in istorum favorem disposita sunt, etiam ipsi indulta censeantur, Panormit. *in c. 1. cit. n. 15.* Covarruv. *Lib. 1. Var. cap. 4. n. 2.* Molina *Tract. 2. de J. & J. disp. 574. n. 1.* & Gonzalez *in c. 1. cit. n. 11.* Unde

18. Dubium oritur primò, an in integrum restitutionis ope etiam subveniatur clericis, læsis in bonis suis patrimonialibus. Ratio dubitandi est; quòd eòdem privilegio gaudeant bona Ecclesiarum & clericorum, *c. Non minùs 4. de Immunit. Eccles. & Aub. Item nullâ C. de Episc. & cleric. Glossa in c. Ecclesia 10. V. Personis Ecclesiasticis, de Constitut.* Verùm, ut hoc aliquò modò ita se habeat quoad privilegium immunitatis à tributis & exactionibus potestatis secularis, ut in *c. cit.* Panormit. *n. 7.* & Felinus *n. 10.* advertunt, clericis tamen contractu aliòve actu

in propriis suis seu patrimonialibus bonis læsionem passis in integrum restitutionis ope non subveniri, cum Glossa in *Clem. Unic. V. Ecclesia Zabarell. ibid. n. 14.* Berroio *in c. 1. n. 144.* & Interpp. aliis sustinent Speculat. *Tit. de Restit. in integ. §. Qualiter n. 7.* Covarruvias *Lib. 1. Var. cap. 4. n. 3.* & *citr. Oddus q. 4. n. 51.* hoc auxilium clericis in iis etiam bonis, ad quorum titulum Sacris sunt initiati, & ipsis etiam Prælati in bonis suis patrimonialibus læsis, denegans; nisi facta in hæc læsio in Ecclesiæ præjudicium redundaret. Ratio discriminis est; quòd pro hujusmodi clericorum & prælatorum bonis non militet ratio, cujus intuitu in integrum restitutionis privilegium indultum est Ecclesiis; ea enim fuit, partim favor Religionis & cultus Divini, ad quem & Ecclesiæ ministrorum sustentationem atque alimenta pauperum Ecclesiarum bona, ex fidelium ea offerentium intentione, sunt deputata; partim æquiparatio Ecclesiæ cum minoribus, *c. 1. & c. Auditis 3.* quòd, sicut isti fragilitate ætatis, sic illa administratorum negligentia & prodigalitate facile lædatur, Panormit. *in c. 1. cit. n. 15.* & Gonzalez *ibid. n. 11.* quartum rationum neutra militat pro patrimonialibus clericorum, & ipsorum etiam prælatorum bonis, cum; quia ab his, perinde ut à laicis propria seu patrimonialia sua bona in quosvis, prophanos non minùs quam pios, usus converti pro voluntatis suæ arbitrio possunt, *arg. l. In re mandata 2. §. 1. C. Mandati*, illisque intestatis in talibus bonis proximi consanguinei succedunt, juxta *Novell. 118.* Ecclesiasticò Jure quoad clericos non obsecrè approbata, *can. Sacerdotes 12. q. 4.* tum verò; quia clerici & prælati seculares diligentiores pauperumque sunt in patrimonialium suorum, quàm Ecclesiæ bonorum administratione; & magis sollicitè curare solent; ne ipsi in propriis

propriis suis, quam in suis bonis Ecclesie lædantur, juxta illud, *Plus sapit stultus in suo, quam sapiens in facto alieno*, Jacobin. à S. Georg. in l. *Minoribus* 2. C. *Si tur. vel curat. n. 2.*

19. Dubium est secundò, an Minor contra Minorem & contra Ecclesiam Ecclesia restituatur, quando v. g. ex contractu cum eis celebrato sunt læsi. Negant id aliqui propter tritam Juris Maximam, quæ privilegiatus suò privilegiò adversus pariter privilegiatum non uti dicitur. Sed, hæc non obstante, illis etiam contra alium Minorem vel Ecclesiam restitutionis auxiliò succurri, multò frequentiori calculò affirmant alii & desumunt de Minore ex l. *Verum* 11. §. *fin. ff. de Minorib.* de Ecclesia verò ex c. *auditis cit. in fine*, ubi duæ Ecclesie super subjectione & exemptione litigantes, quòd utraque per omissionem necessariæ probationis læsa videretur & Minoris jure gauderet, ad eam contra se mutuo allegandam sunt restituta.

Neque contra hujusmodi Ecclesiam & Minorem facit relatum Axioma; quia ei locus non est, quando utriusque causa non est par, sive unus læsus est & alter lædens, & ille de lucro captando, iste de damno vitando certat; hoc enim casu utique læsus & de vitando damno certans restituatur adversus lædentem & lucrum captantem, Bartol. in *Aut. Quas actiones C. de SS. Eccles. Panormit. in c. Auditis cit. n. 8. & ibi Laiman n. 6.* Imò tali casu, si res penitus inspiciatur, privilegiatus cum privilegiato non concurrat; quia restitutionis beneficium Minoribus & Ecclesiis duntaxat læsis: non etiam lædentibus à Jure est indultum, ut ad *hanc Rubric.* probè notat Engel n. 6.

20. Casu autem, quò utriusque causa esset par; quòd de damno aut lucro certet uterque, melior foret conditio possiden-

tis, per *Reg. In pari 6 §. in 6.* sic enim, si Minor pecuniam temere credidisset alteri Minori, qui eam prodigè absumpisset, ille, sive creditor contra hunc, sive debitorem non restitueretur, §. *fin. cit.* cum; quia melior esset conditio possidentis, sive ut l. *Si minor* 34. ff. *de Minorib.* dicitur consumentis: si inde non est factus locupletior: tum verò; quia rei favorabiliores sunt quàm actores, l. 125. ff. *de R. J.* Eòdem modò, si lucrosà hereditate ab uno Minore vel Ecclesia repudiata, Minori vel Ecclesie alteri quæsitã jam esset, ac proinde de captando lucro utraque pars certaret, repudians non restitueretur contra possidentem; cum istius conditio in pari causa melior sit, & iste de lucro jam quæsitò non amittendo: ille verò de acquirendo certet, *cit.* Oddus q. 18. n. 38. & 40. Sanchez *Lib. 6. de Matrim. disp. 4. n. 15.* & alii passim.

Dubium est tertio, an Minori aut Ecclesie competens restitutionis beneficium etiam profit majori vel laico, eorum consorti seu socio litis. In quo pugnant VV. Opiniones in concordiam reduci à RR. solent auxiliò distinctionis; vel enim, inquirunt isti, causa aut res, circa quam Minor aut Ecclesia læsa restituatur, est dividua v. g. si minor & major, Ecclesia & laicus servitutum aqueductus itineris &c. quam in fundo alieno habent, simul remittant: & postmodum Minor aut Ecclesia adversus hanc remissionem restituantur? Et hoc casu cum minore vel Ecclesia non simul restituatur major vel laicus, l. *Unica C. Si in communi &c.* quia causa est dividua; cum minor & Ecclesia sine istis ejusmodi servitutum habere & restitutionis commodum plenè sentire valeant. Vel causa individua est, v. g. si castri, villæ, prædii &c. dominium minor & major simul ita habeant, ut id vendere vel in eo servitutum constituere

LI II 1 2 sine al.

sine altero neuter possit? & tali casu adversus ejus venditionem aut servitutis constitutionem restitutio minore restitutus etiam major censetur, *arg. l. Si communem 10. pr. ff. Quemad. servit. amit. l. Loci 4. S. 3. & 4. ff. Si servitus vendicetur.* Ratio est; quia, quando privilegiatus cum non privilegiato concurrat, si res individua est, & ille privilegii sui commodum percipere sine isto non valeat, hunc ad se trahit, *arg. l. Si communem cit.* Ita Gomez Tom. 2. Var. cap. 14. n. 10. Molina *cit. disp. 573. n. 3.* & alii: qui tamen non omnes consentiunt in illatis exemplis.

23. Tertio in integrum restitutionis privilegio gaudent Monasteria & Collegia Religiosorum & Clericorum, hospitalia aliaque loca sacra & Religiosa, hoc est, Episcopali vel alia simili autoritate Ecclesiastica ad Divinum cultum vel Religionis augmentum, ad pietatis aut misericordiae opera deputata, *l. Omnia 35. C. de Episc. & cleric. quae privilegia concessa Ecclesiis ad ejusmodi loca extenduntur.*

24. Addunt his aliqui Collegia Studioforum, & merito; non quidem propter æquiparationem cum Ecclesia; quia ferè sacra aut Religiosa loca non sunt: sed ratione personarum in iis degentium, quæ ferè sunt minores, ut rectè observant *cit.* Panormit. *in c. 1. hic n. 15.* & Molina *disp. 574. n. 2.*

25. Quartò, idem beneficium competit Reipublicæ: neque solum integræ ac supremae, sive non recognoscenti in temporalibus superiorem: sed inferioribus quoque, quæ per administratores reguntur, ut sunt Civitates, Oppida, Pagis; nam etiam tales quoad bona & jura communia (uti & Princeps quoad bona Coronæ seu Principatus & fisci) læsa in integrum restituantur, *l. Reipublica 4. ibi, Reipublica Minorum jure uti solet, ideò-*

que auxilium restitutionis implorare potest, C. Quibus ex caus. major. cum enim, sicut Minores per curatores, sic ipsæ per administratores regantur, istorum negligentia læsa ad minorum exemplum restitui possunt, cit. Panormit. n. 15. & Molina n. 4.

Quintò, ex justa causa restitutio aliquando etiam conceditur majoribus 26. annis, *Rubric. & text. ff. & C. Ex quibus caus. major.* Et in primis quidem læsa propter absentiam Reipublicæ causæ: ex qua causa abesse censetur, qui non sui commodi & privati negotii gratia & data operâ, *l. Et qui 5. l. Non verè 42.* sed propter necessitatem vel utilitatem ipsius Reipublicæ & coactus abest, *l. Reipublica 36. ff. eadem Rubr.* ut sunt, qui Provincia alicujus gubernanda, legationis obeunda, negotii alicujus publici gerendi causa mittuntur: vel in militia & expeditionibus, sive dein in castris & acie, sive in præfidiis & stativis ubicunque demum, etiam in patria sua occupantur, *l. Abesse 32. ff. Milites 7. & 45. ff. Ex quibus caus. major. l. Quod tempore 3. & C. de Restit. milit.* Quibus, uti & militum uxoribus maritos comitantibus, *l. 1. & l. fin. C. de Uxoribus milit.* non quidem semper, sed quamdiu propter militiam, legationem vel aliam Reipublicæ causam abeunt & reverti commodè non possunt, *l. Milites 34. C. l. Hi qui 37. & l. Si cui 38. §. 1. ff. Ex quibus caus. major.* Quibus, inquam, in integrum restitutionis beneficium concedendi ratio fuit; quòd totò eò tempore rebus & negotiis suis superesse non possint, *Zacius in ff. ad Rubric. cit. n. 2. & 3.* Deinde etiam læsis propter absentiam ex alia causa necessaria, v.g. propter metum justum mortis, atrocis cruciatus &c. propter infirmitatem vel luem epidemicam sive grassantem pestem: propter captivitatem aut quamcumque aliam videntem

sentam detentionem, l. *Metus* 3. l. *Succurritur* 9. l. *Item ei* 14. l. *Si cui* 38. in fine ff. eadem Rubr. quod rebus suis superesse & pro iis agere etiam ipsi non possint. Præterea ex eadem clausula aliquando etiam mulieribus & rusticis, saltem rudioribus & in causis ad rusticanam peritiam non pertinentibus, succurri, existimat Maranta apud *cit.* Molinam disp. 574. n. 5. quod, cum jura ignorent, & istorum peritos consulere facile non possint, sæpe obnoxii sint deceptionibus & extraordinarii remedii auxilio juvandi. Et demum aliis, ex necessitate, & non ex voluntate agere non valentibus, l. *Sed etsi* 26. in fine, si legibus in integrum restitui non prohibeantur, l. *Nec non* 27. §. 2. ff. eodem Tit. ex Edicti Prætoriani clausula generali, *Si qua alia mihi iusta causa esse videbitur, in integrum restituum*, l. 1. *cit.* in fine relatâ.

27. Notabilis tamen, eaque tergemina differentia est inter restitutionem, quâ minoribus, Ecclesiæ & huic æquiparatis ex Edicto minorum, & eam, quâ majoribus ex iusta causa subvenitur; Primò enim minori sola ætas minor & læsio; Ecclesiæ eique æquiparatis læsio duntaxat: majoribus autem eam petentibus præter læsionem etiam iusta causa absentia Reipublicæ gratiâ, infirmitatis, captivitatibus &c. ob quam læsio acciderit, & ipsis imputari nequeat, probanda est, ut ex Prætoriana clausula restitui mereantur, Panormit. in c. *Ex literis* 4. n. 5. & *ibi* Laiman n. 6. Secundò majoribus, non nisi ad ipsorum instantiam, minoribus verò & Ecclesiæ, etiamsi nemo sit, qui petat, per in integrum restitutionem officio judicis succurritur, Panormit. l. *cit.* n. 11. Tertiò, in integrum restitutionis auxilio non succurritur Majoribus, quando suppetit Appel-

lationis aut aliud remedium Ordinarium, quò læsioni occurrant: Minoribus autem & Ecclesiis eis æquiparatis; c. 1. *Et c. Auditis* 3. etiam cum Appellationis aliudve Ordinarium habent, Extraordinariò restitutionis remedio subvenitur, quando hoc Ordinariò pinguius est, sicut restitutionis remedium pinguius est remedio appellationis; cum per illud Minori & Ecclesiæ facilis & efficacius succurratur; quod neque novam inchoare instantiam, neque superiorem & fortassis remotum judicem adire, sicut appellans, teneantur, ut cum Panormit. in c. *Tum literis* 5. n. 18. notant Laiman in c. *Ex literis* 4. n. 4. & Pirthing ad hanc Rubr. n. 31. not. 3.

Dubium hic & accipitis resolutionis controversia est, an ex dicta clausula 25. annis majores, vg. adversus præscriptionem completam, restituendi iusta causa sit ignorantia, saltem invincibilis, & Facti. Affirmat id Bartolus in l. *Emilius* 38. ff. de Minorib. n. 5. cujus sententiam perquam frequentibus calculis DD. & Tribunalium praxi receptam testantur, & amplectuntur *cit.* Oddus q. 90. à n. 18. & Galeusius de Restit. cap. 8. n. 199. eâ præcipuè persuasi ratione; quod clausulâ illâ Prætor non ex absentia duntaxat: sed alia etiam iusta causa, si leges non obstant, restitutionem majoribus polliceatur. Cur non ex iusta ignorantia solius facti? quam Jura non excipiunt: imò alicui damnosam esse nolunt, l. *Error* 8. ff. de l. & f. l. Accedit; quod præscriptio introducta sit in odium, res suas negligentium, c. *Vigilanti* 5. de Præscript. & l. *Ut perfectius* 2. c. de Annali except. qualis, cum iustâ ignorantia laborans non sit, ea iusta causa erit majorem adversus præscriptionem restituendi.

Sed, licet hæc &, si quæ alia sunt, 29.
L 1111 3 istius

istius Opinionis fundamenta minimè levia, ea tamen non sunt, ut Jure verior videri non possit Negativa: quam cum Castro in l. fin. C. de Longi temp. præscript. n. 4. Pinello in Auth. Nisi C. de Bonis matern. à n. 58. Ferd. Valquio Illustr. Controvers. lib. 2. cap. 65. à n. 2. & multis aliis non minoris in Jure nominis DD. defendunt Wefenbecius in ff. Ex quibus caus. major. n. 10. Zoësius ibid. n. 6. Bruneman. in l. fin. cit. n. 10. & alii RR. jd defuentes ex c. Ad aures 6. de Præscript. & l. fin. C. de Fund. patrim. secundum quos textus quadragenaria præscriptio omnem prorsus actionem, molestiam & quamlibet inquietudinem (ac proinde etiam in integrum restitutionem) excludit; ut præscribens *Plenissima munitione sit securus*, l. Omnes 4. C. de Usucap. transform. quâ ab Imp. antiqua biennalis temporis præscriptiones, quibus rerum domini absentes & ignorantes, nullò ad eas regressu & recuperandi remediò reservatò, excludebantur, ita correctæ sunt, ut hodie non nisi decem, viginti aut triginta annorum præscriptione (nullâ circa ignorantiam mutatione factâ) excludantur. Demum ratione, partim; quia, si major adversus præscriptionem restitueretur ex causa ignorantia, illa rarè & vix unquam locum haberet; cum res suas, sicut jactare, sic ab alio usucapi sciens pati nemo præsumatur, arg. l. Cum de indebito 25. pr. V. Sin verò ff. de Probat. partim verò; quia, ne ignorantia dominis facilè obesse possit, Jura ipsis præsentibus decem, absentibus autem omnino viginti annos indulserunt: quibus res suas, si quas fortè ignorarent, perquirere possent; ut proinde, quibus ætas aut alia causa Jure approbata non patrocinetur, contra eam aliud remedium indulgere,

neque Reipublica utile, neque ipsis necessarium fuerit. Ex quibus

Corruit adverbæ partis fundamentum; quia ex causa ignorantia majores restitui non obscurè prohibet dispositio, præscriptionem ignorantibus speciali privilegio non munitis (præclusò omni remediò) nocere declarans, non tam odioso dominorum res suas negligentium, quam favore Reipublicæ: cujus interest, incerta rerum dominia, l. 1. ff. & pr. Inst. de Usucap. de iis lites, easque amittendi timorem immortales non esse, l. Cum notissimi 7. pr. C. de Præscript. 30. vel 40. annor.

ARTICULUS III.

De Causis, in quibus in integrum Restitutioni est locus.

SUMMARIUM.

31. Minor Ec. lapsu restituitur l. ad versus Donationem:
32. Non tamen cause pia
33. Aut mortis causa factam:
34. Nisi ista ex aliqua causa irrevocabilis esset.
35. II. Adversus Emptionem Venditionem & tempora Retractus:
36. III. Adversus Transactionem & alios Contractus:
37. IV. Adversus Hereditatis additionem &c.
38. Non tamen, si hereditas post additionem perit:
39. Nisi interitus potuerit præcedere.
40. V. Adversus Sententiam & Rem Judicatam,
41. Etiam à Principe.